Document intern de conclusions i propostes

Informe sobre l'escolarització a Granollers

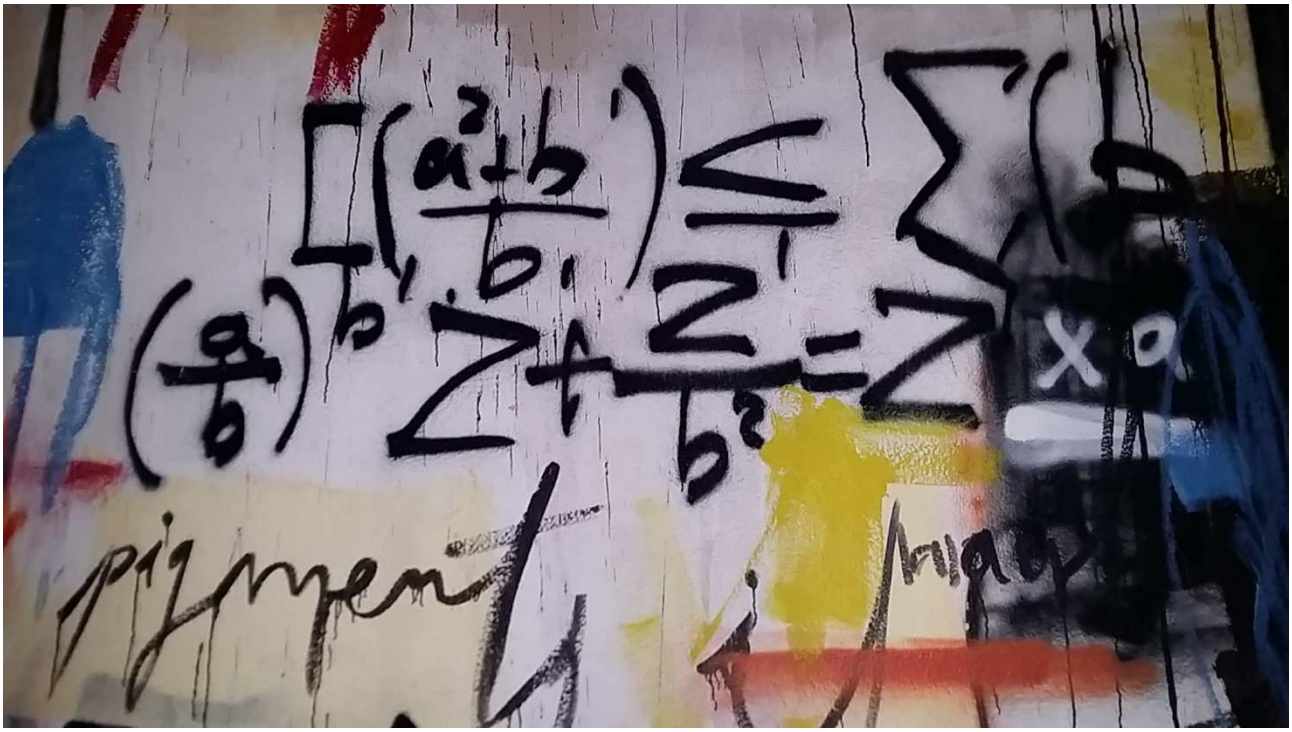

Ajuntament Granollers

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

1. Introducció

La situació de la segregació escolar a Catalunya

La segregació escolar és avui una realitat a Catalunya. Aquest fenomen, comú a moltes societats contemporànies, s'ha consolidat a Catalunya en el transcurs de la darrera dècada de manera especialment accelerada, tal i com ho demostren els informes recents del Síndic de Greuges de Catalunya. En efecte, la interacció de diversos factors ha generat dinàmiques d'escolarització que han afavorit la concentració de grups socialment homogenis a diverses escoles i instituts en molts municipis catalans. Una concentració que ha tingut lloc tant en les fraccions socials altes de l'estructura de classes com en les més baixes. Així, progressivament, moltes escoles de Catalunya han anat experimentant un procés de "guetització" i de diferenciació en la diversitat cultural i social de l'alumnat que atenen.

La consolidació d'aquests processos en els darrers anys modifica radicalment les oportunitats educatives de l'alumnat. Alguns centres escolars despleguen la seva pràctica educativa amb un alumnat socialment i culturalment homogeni, en entorns de socialització familiar pro escola i amb expectatives educatives elevades. Altres, s'enfronten a una notable diversitat cultural i d'estils de socialització, amb entorns de relacions família-escola de menys afinitat i amb expectatives molt desiguals respecte a les trajectòries educatives de l'alumnat. Les desigualtats en els resultats educatius entre un tipus de centres i l'altre ens indiquen que aquesta no és una qüestió menor per entendre la reproducció social a través de l'educació i els obstacles que els grups socials més desafavorits troben per aprofitar les oportunitats educatives en condicions meritocràtiques.

Les dinàmiques socials que han conduït a la consolidació de la segregació escolar són diverses, i no sempre es projecten de la mateixa manera en cada context local. Els encara escassos treballs sobre segregació escolar que s'han dut a terme a Catalunya identifiquen, però, alguns factors generals que ens aproximen a les causes d'aquest fenomen. El primer i més significatiu és, sens dubte, efecte de l'arribada creixent d'alumnat d'origen immigrat al llarg de la darrera dècada. El nostre sistema educatiu ha passat d'un 2% a un 15% d'alumnat estranger en una dècada. L'arribada d'alumnat d'origen immigrat ha generat processos de segregació per diversos motius: la seva concentració residencial, la tendència a l'agrupament en escoles amb presència dels seus homòlegs i l'efecte "fugida" que ha generat en famílies autòctones cap a escoles amb menor presència d'alumnat estranger.

Atribuir, però, el fenomen de la segregació escolar exclusivament a l'arribada d'alumnat immigrant seria reduccionista. La segregació escolar també és explicable avui per la determinació amb la qual les classes mitjanes cerquen en l'educació processos de diferenciació i distinció social. La importància determinant de la inversió educativa per a les trajectòries professionals, la recerca d'espais socialment homogenis per garantir una socialització en el grup d'iguals no conflictiva o les estratègies per accedir a major capital cultural i social expliquen també les tendències endogàmiques d'aquestes capes socials. Cal destacar aquí, igualment, l'efecte que va tenir la generalització de la LOGSE i el model de comprensivitat. L'allargament de l'escolaritat obligatòria fins els 16 anys d'edat i l'accés als instituts públics d'ensenyament secundari a partir dels 12 anys han afavorit també la concentració en espais que garantissin tant homogeneïtat com continuïtat.

Aquests processos, a més, tenen lloc en un context de règim de quasimercat educatiu d'accés a l'escolarització. En efecte, el model espanyol –i el model català– d'accés a l'educació incorpora una notable capacitat d'elecció, la qual sovint va més enllà d'allò que estableix el mateix marc normatiu. La correspondència entre les preferències escolars i l'assignació de plaça és especialment elevada. Així, la planificació educativa i la intervenció pública mostren una capacitat correctora de la segregació molt dèbil. En la mesura que el sistema no deixa pràcticament marge per reconduir les eleccions familiars, tota intervenció que no sigui planificada ex-ante difícilment pot corregir processos de segregació escolar.

Finalment, cal no oblidar que els mateixos centres escolars tenen un paper en els processos de segregació escolar. La discriminació activa, la passivitat, la recerca d'exclusivitat o la indiferència són actituds que, en un sentit o altre, poden facilitar o no les dinàmiques de segregació.

El cas de Granollers

Les dinàmiques descrites en la introducció conflueixen visiblement en el cas del municipi de Granollers (com en d'altres municipis catalans). El cas de Granollers és particularment interessant perquè tot i la davallada demogràfica ha preservat un volum de demanda escolar elevat. L'activitat econòmica de la ciutat ha constituït un factor fonamental per entendre la mobilitat laboral i l'atracció del municipi. Igualment, Granollers constitueix un destí de la demanda educativa de fora del municipi, que arriba fins el 20% del total de demanda escolar, aquest fet condiciona àmpliament les possibilitats de planificació educativa i la possible incidència dels dispositius de política educativa. Granollers és també un cas interessant de zona escolar única (adoptada des de fa uns anys), i per tant, d'àmplies possibilitats d'elecció escolar per a les famílies.

Una altra de les característiques és la d'una heterogeneïtat urbana força elevada, amb bosses de persones en desavantatge social situades de forma bastant dispersa al municipi, tot i que en algun barri els nivells de pobresa són més significatius. La relativament baixa segregació residencial, combinada amb un model de zona única, fan de Granollers un cas on la segregació escolar no seria, hipotèticament, un resultat de la segregació residencial sinó un resultat de la demanda escolar diferenciada entre escoles.

Cal destacar que l'ajuntament de Granollers, en els darrers anys, ha impulsat mesures encaminades a aconseguir una distribució equilibrada de l'alumnat amb NEE i ha cercat l'objectiu de construir una ciutat educadora, amb qualitat educativa elevada per a tots els centres escolars. La realitat dificulta que els desitjos polítics agafin la forma desitjada. Amb tot, cal subratllar que en comparació amb altres municipis catalans, Granollers s'ha mostrat actiu en el desplegament d'una política educativa dirigida a l'equitat.

L'Ajuntament de Granollers es planteja revisar diversos aspectes associats als processos d'escolarització al municipi, i especialment el disseny del seu mapa escolar. Cal remarcar l'oportunitat que suposa una iniciativa d'aquestes característiques, en un moment de consolidació de la LEC. A partir de l'anàlisi diagnòstica de la situació de l'escolarització al municipi i un cop escoltats els agents implicats, es plantejaran propostes d'intervenció educativa per a avançar en la millora de l'equitat educativa. Evidentment, les propostes no s'han d'entendre com a prescripcions, sinó com a línies d'intervenció fonamentades empíricament i que és desitjable aplicar si obtenen un nivell significatiu de consens entre els actors i compten amb el vist-i-plau del govern municipal. El disseny de les propostes és tant important com ho és també el seu procés d'aplicació i el fet que la comunitat educativa les adopti i faci seves. Només des del consens i la cohesió les mesures per a l'equitat educativa poden esdevenir efectives.

2. Conclusions

L'informe ha recollit de forma exhaustiva i detallada informació sobre la situació de l'escolarització a Granollers que ha permès realitzar una diagnosi completa sobre les desigualtats educatives a la ciutat i identificar els principals reptes que té un projecte educatiu de ciutat integrador i cohesionat per al segle XXI.

En comparació amb la resta de Catalunya, Granollers és un municipi que es pot considerar més avançat que la mitjana pel que fa a l'equitat educativa. Els seus índex de segregació escolar de l'alumnat d'origen estranger, per exemple, són sensiblement inferiors a la mitjana catalana en educació primària, i lleugerament superiors a secundària. D'altra banda, en la darrera dècada Granollers se situa entre els municipis que han millorat en indicadors d'equitat en l'escolarització.

Aquesta situació relativament bona, no obstant, no ha d'ocultar l'existència d'alguns punts calents que cal resoldre. La concentració d'alumnat desafavorit en determinats centres, la manca d'implicació d'alguns centres en la coresponsabilitat en l'escolarització, algunes decisions polítiques que poden tenir conseqüències negatives des del punt de vista de l'equitat, una distribució tímida de la matrícula viva, són alguns exemples de situacions de desigualtat que cal corregir si es pretén fer de Granollers una ciutat d'equitat, inclusió educativa i cohesió social.

A tall de conclusió, s'identifica un conjunt de característiques relatives a la situació social i educativa de Granollers que expliquen les particularitats de les desigualtats educatives. Així, caldrà destacar els aspectes següents que es deriven d'aquest informe que cal tenir en compte a l'hora de dissenyar polítiques dirigides a l'equitat educativa.

Principals conclusions

1

Granollers té una **segregació residencial relativament baixa** en comparació amb altres municipis de Catalunya. Tot i així, trobem algunes zones amb concentracions importants de població homogènia (barris amb alts índexs de població d'origen estranger i barris amb concentració de població autòctona).

La segregació residencial és molt inferior a l'escolar, fet que demostra que la desigualtat educativa no és un problema de distribució territorial sinó fonamentalment escolar.

2

El **nivell de segregació escolar és significatiu** segons els següents indicadors analitzats:

- alumnat d'origen estranger
- alumnat amb necessitats educatives específiques
- nivell d'estudis de les famílies
- situació econòmica de les famílies
- situació laboral de les famílies

La segregació escolar a primària i secundària és significativa tant a l'etapa de primària com de secundària. Pel que fa a la titularitat dels centres educatius trobem desequilibris entre les xarxes, sent la xarxa pública la que escolaritza més proporció d'alumnat desafavorit. Tot i així, cal destacar que la segregació escolar dins les xarxes és superior a la segregació escolar entre xarxes.

Quatre centres de primària i tres de secundària concentren la major part de l'alumnat d'origen estranger, de necessitats educatives específiques i de matrícula viva del municipi.

La composició social homogènia de determinats centres educatius dificulta la igualtat d'oportunitats educatives de l'alumnat de Granollers. La polarització es produeix entre determinats centres propers, i per tant cal atendre a les característiques específiques dels projectes escolars per entendre la polarització territorial. L'única excepció a aquesta regla la constitueix l'escola Granollers, geogràficament aïllada de la resta

3

L'alt percentatge d'**alumnat empadronat fora del municipi dificulta la planificació educativa.** A Granollers s'escolaritza actualment prop d'un 20% d'alumnat resident a Les Franqueses, Canovelles i La Roca del Vallès entre d'altres municipis veïns. Aquest fenomen dificulta lògicament la planificació educativa i introdueix forts components d'aleatorietat al comportament de la demanda. Especialment significatius són els efectes sobre la detecció d'alumnat amb NEE i la seva distribució equilibrada entre centres.

Granollers escolaritza un 20% d'alumnat de municipis veïns. La mobilitat educativa tendeix a concentrar-se en escoles concertades, amb l'excepció de l'alumnat de Canovelles que s'escolaritza al Granollers. Aquest fet dificulta la precisió de la planificació educativa, pot reduir l'eficàcia potencial de la zonificació escolar i obliga a una coordinació i col·laboració activa amb els municipis veïns.

4

Tot i els esforços per distribuir de manera equitativa la **matrícula viva, la seva presència és també desigual entre els centres.** La política educativa del municipis ha tendit a aplicar reduccions de ràtio i a calcular la reserva de places en funció de la detecció de NEE. En canvi, no s'ha estat tant actiu en la cerca d'equilibris en la distribució de matrícula viva al municipi. Les dades mostren que la concentració de la matrícula viva entre centres és desigual.

Les polítiques de distribució equilibrada de l'alumnat amb NEE són correctes però cal estendre la mateixa lògica a la distribució de la matrícula viva. En aquest sentit, cal considerar que tots els

alumnes d'incorporació tardana puguin ser tractats com a alumnes amb NEE i per tant se n'asseguri la seva distribució equilibrada.

5 El context de canvi demogràfic, l'elevada presència d'alumnat d'altres municipis i la pressió creixent d'escolarització a secundària generen dificultats de planificació en un municipi amb elevada segregació escolar a secundària. En aquest sentit, cal tenir en compte que les decisions polítiques sobre obertura de línies poden augmentar la segregació si es prenen exclusivament en funció de la disponibilitat d'espais, com ha estat el cas recent del centre Antoni Cumella.

En un context de canvi demogràfic, cal aplicar mesures per respondre a les necessitats d'escolarització sense afectar encara més els desequilibris en l'escolarització. Mesures d'augments de ràtio són preferibles a augments de línies en centres amb espais però amb elevades dificultats educatives.

6 Els patrons de mobilitat de l'alumnat i la simulació de la zonificació escolar no permeten concloure amb fermesa l'existència de guanys clars en una hipotètica zonificació escolar al municipi i sí en canvi alguns riscos derivats del possible 'efecte fugida'. L'elevada proporció d'alumnat provinent de fora de Granollers i les tendències demogràfiques actuals de davallada de l'escolarització a curt i mig termini desaconsellen introduir zones educatives a la ciutat.

Les característiques de l'escolarització a Granollers, la mobilitat educativa de l'alumnat, la distribució territorial de la tipologia d'oferta i l'escassa segregació urbana del municipi desaconsellen l'aplicació de zonificació escolar. En el cas de plantejar-se caldria en qualsevol cas acompanyar aquesta reforma d'altres mesures dirigides a l'equitat. Així mateix, caldria dur a terme una avaluació d'impacte de les noves mesures sobre la segregació escolar i l'equitat educativa.

3. Polítiques en marxa i noves propostes

En aquest apartat es realitzen propostes específiques encaminades a millorar la igualtat d'oportunitats educatives a la ciutat i es pretén identificar aquelles dimensions de la política educativa municipal que s'estan desenvolupant a la ciutat en aquests moments i que tenen efectes clars sobre l'equitat educativa.

Cal tenir present que l'èxit d'una política educativa dirigida a reduir la segregació escolar rau en gran mesura en la coordinació i simultaneïtat de les actuacions. És a dir, les mesures aplicades de manera aïllada tenen un efecte limitat, o poden resultar fins i tot contraproduents en ocasions, per a millorar la igualtat d'oportunitats educatives. És per això que el conjunt de propostes que apareixen en aquest capítol han de ser coordinades i seqüenciades degudament en una estratègia sistèmica i global encaminada a millorar les oportunitats educatives dels infants, adolescents, joves i adults de la ciutat. Tanmateix, cal tenir en compte que els efectes d'una política educativa encaminada a reduir la segregació escolar i a eixamplar les oportunitats educatives depèn en bona mesura de les respostes de la demanda educativa. Dit d'una altra manera, les mesures proposades poden facilitar decisions de l'administració, dels centres i de les famílies que possibilitin una major equitat. No obstant, no hi ha garanties absolutes dels seus efectes perquè el terreny de les decisions correspon a actors amb lliure capacitat de decisió i que poden respondre o no a les condicions esperades. Aquest fet implica que les mesures que s'apliquin necessitin ser curosament avaluades per a valorar la seva eficàcia i oportunitat.

Identifiquem en primer lloc aquelles mesures que actualment l'administració local està duent a terme amb l'objectiu d'assolir una distribució equilibrada de l'alumnat i reduir la segregació escolar. El quadre següent sintetitza les principals polítiques educatives en aquesta direcció.

Taula. Polítiques i mesures educatives actuals al municipi de Granollers

	Política /mesura educativa	CURS 2016/17	Observacions
1	**Control Frau empadronaments**	Control falsos empadronaments	- Detecció Padró - Comprovacions físiques (porta, porta)
2	**Sistema detecció alumnat Necessitats Educatives Específiques**	Detecció alumnat NEE	- Sistema exhaustiu de detecció: serveis socials, centres educatius (bressol i primària, públ i concert) i entrevistes a les potencials famílies nouvingudes - Alumnat empadronat fora del municipi, es detecten germans NEEs a escolaritzar (a través c.educatius)
3	**Sistema informació famílies**	Sessions informació famílies nouvingudes Sessions portes obertes centres educatius	- Publicació guia portes obertes WEB municipal - Enviament de la guia a tots els domicilis de famílies que han d'escolaritzar alumnat en P3 - S'informa sobre quotes i despeses dels centres educatius
4	**Polítiques acompanyament escolaritat famílies**	Alguna situació puntual per idioma o no entesa en termes econòmics amb el centre, però és excepcional	- S'explicita la gratuïtat de l'escolarització d'alumnat NEE i els centres concertats col·laboren positivament. - Hi ha orientació a les famílies des de l'Ajuntament
5	**Reserva Places NEE**	5 places (2015-16) 4 places primària/ 5 secundària (curs 2016-17) 3 p3 i 5 secundaria (2017-18)	- Cada any es calculen segons el nombre de NEEs detectats - Les places es reserven durant el procés de pre-inscripció fins la matriculació, moment en què l'alumnat ordinari pot entrar si en queden places.
6	**Polítiques redistribució alumnat NEE període ordinari**	Criteri d'equilibri escolar	- Aquells centres amb places NEEs cobertes no reben més alumnat NEE, es redistribueixen entre les places reservades en altres centres educatius garantint la redistribució equilibrada
7	**Polítiques redistribució matrícula viva**	Criteri d'oferta places-demanda de les famílies Criteri equilibri NEEs	- Durant el curs, van adjudicant l'alumnat NEE, tenint en compte les seves preferències, on hi ha places vacants, els serveis complementaris (USEE, aula acollida) i en cas d'alta proporció NEEs intenten que vagi a un c.educatiu amb menor proporció NEE
8	**Polítiques de Ràtios**	Criteri pujades ràtios: germans i equilibri proporció NEEs centres Criteri baixades ràtio: criteri general en centres d'alta complexitat Les baixades de ràtio només es poden fer durant el procés de preinscripció	- Baixada ratio: Aquest curs 2017-18 com a criteri general es farà reducció de ràtio en tots aquells centres d'alta complexitat de 1ària i 2 ària (27 enlloc de 30 alumnes per grup). En el curs anterior es va fer puntualment en Granollers, J. Solans i Ponent així com per espai (Pereanton i Granullarius), de 25 a 22. - Pujades ràtio criteris: el curs passat no s'han fet pujades de ràtios que no fossin per agrupació de germans al centre o bé alumnat NEE que per criteri de distribució equilibrada, hagués una proporció alta de NEEs en uns centres i s'han ampliat ràtios per escolaritzar més heterogèniament. Fa dos i tres anys si que s'havien fet pujades de ràtios "per austeritat pressupostària" amb alumnat ordinari.
9	**Adscripcions entre centres educatius**	Preferència: Tots els escolaritzats als centres públics tenen preferència als públics Centres concertats: oferten les places que no omplen amb continuïtat educativa de primària	- Encara que no visquin a Granollers, tenen preferència aquells alumnes que han estat escolaritzat en un centre públic→ públic. Els centres concertats tenen prioritat de continuïtat educativa en cada centre i oferten les places lliures.
10	**Zonificació**	Zona Única	
11	**Suport /Beques llibres i menjador**	Criteris dels serveis socials	- En els centres públics l'Ajuntament atorga alguna subvenció
12	**Obertura línies/tancament línies**	Segons disponibilitat d'espai, obriran una línia a secundària.	- Obriran una línia el curs vinent al centre Antoni Cumella per criteri d'espai i manca de diners suficient per adaptar espai en d'altres Instituts. La primera proposta era en EMT. El proper curs no quedaran vacants i no hi haurà risc de concentració de matrícula viva en A. Cumella. - Tenen mancança de places a Formació Professional també, encara no resolt.

Font: elaboració pròpia a partir d'entrevistes a tècnics/es del municipi de Granollers i inspecció educativa

Tal i com pot observar-se a la taula, l'Ajuntament de Granollers es pot considerar una administració especialment activa pel que fa al conjunt de mesures dirigides a millorar l'equitat educativa.

A les pàgines següents es valora l'eficàcia i l'impacte d'aquestes mesures a partir de tres grans eixos de política educativa:

- Polítiques d'informació, comunicació i canalització de la demanda
- Polítiques de planificació de l'oferta educativa i mesures per l'escolarització equilibrada
- Polítiques d'innovació educativa

Per a cadascuna d'aquestes dimensions posem en valor les mesures que porta a terme l'Ajuntament. Alhora, en base als resultats de l'estudi, suggerim noves línies d'intervenció que puguin ajudar a reforçar o modificar les mesures polítiques actuals o fins i tot noves propostes d'intervenció en cadascun d'aquests eixos.

3.1 Polítiques d'informació, comunicació i canalització de la demanda

La política informativa i de comunicació amb les famílies té dos importants vessants: la informació general a totes les famílies i la informació a les famílies nouvingudes al municipi.

Informació general

L'Ajuntament, des de l'Oficina Municipal d'Escolarització s'adreça a totes les famílies mitjançant una publicació al web d'una guia d'informació d'escolarització i característiques de tots els centres educatius. Aquesta guia també es distribueix des dels mateixos centres educatius. Antigament aquesta guia s'enviava als domicilis de totes les famílies empadronades al municipi amb fills a escolaritzar a P3, pràctica que s'hauria de valorar si tornar a incorporar. La informació que incorpora té a veure amb equipaments, instal·lació i serveis i característiques dels centres educatius.

La Guia recorda la gratuïtat de l'ensenyament públic i concertat:

> *L'ensenyament obligatori i universal és gratuït en tots els centres. Les quotes o aportacions a associacions, fundacions o altres tipus d'entitats són de caràcter voluntari. Els centres han d'informar de les activitats complementàries, extraescolars i dels serveis escolars que ofereixen, i dels pagaments corresponents.*

La informació sobre quotes i despeses no figura en la guia però sí que s'informa d'aquests temes en les sessions informatives. Cal recordar que les despeses són un element que condiciona la tria/descart de centres educatius per a un grup important de famílies.

Els centres educatius fan sessions de portes obertes, cada centre educatiu explica a les famílies el seu projecte educatiu i aquelles característiques, que vulgui destacar. L'OME difon el calendari de portes obertes tant al WEB com a través de cartes dirigides a les famílies amb fills a escolaritzar a P3. En ocasions, es realitzen xerrades informatives en associacions del municipi que així ho demanin.

Als alumnes de 6è se'ls reparteix la informació de portes obertes per facilitar-los l'elecció de centre de 1r d'ESO. Així mateix, el centre també disposa d'informació en paper per a les famílies que s'apropen a demanar informació.

Sessions a famílies nouvingudes

Les famílies que encara no coneixen la xarxa educativa del municipi, són detectades per l'OME a través dels Padró Municipal, així com pels serveis sociosanitaris (pediatria, serveis socials, CDIAP, etc). Aquelles famílies amb nacionalitat estrangera o nouvingudes, són cridades a una sessió informativa en la qual s'informa del funcionament de l'escolarització, de quotes i pagaments dels centres eductius, entre d'altres. A continuació exposem el tipus d'informació concreta que arriba a les famílies, afectant en ocasions a la seva elecció de centre per qüestions econòmiques (quotes i pagaments), i es vetlla per la detecció d'alumnat amb NEE:

> *"que a les concertades hi ha serveis que no paga el govern i que passen un rebut per a que ho paguin les famílies (llum, serveis, logopedes... sisena hora), i això a la pública no ho han de pagar. Si trien un centre concertat, han de ser conscients que ho han de pagar; hi ha unes places reservades per alumnes amb dificultats que si es considera que és el seu cas, i no haurien de assumir aquestes despeses, que potser els hi toca encara que no ho hagin demanat" (entrevista tècnica OME Granollers).*

Acompanyament a les famílies

A Granollers no hi ha un sistema d'acompanyament individualitzat a les famílies en la seva escolarització. Puntualment, si hi ha algun problema en la matriculació, d'idioma, o bé no hi ha entesa en termes econòmics, Inspecció educativa o Ajuntament, medien amb els centres educatius.

Quan s'informa sobre assignacions d'ofici, es fa una orientació informativa i és la família qui es matricula i fa el seu procés d'incorporació al centre educatiu.
En aquest apartat, cal esmentar una realitat que han comentat en les entrevistes els/les tècnics/ques del municipi sobre alguns casos en els quals els infants s'han d'escolaritzar d'ofici i les famílies

canvien d'escola en el següent curs. Un acompanyament més individualitzat d'aquesta escolarització potencialment podria afavorir la continuïtat educativa. A vegades donar explicacions a les famílies dels beneficis de les assignacions escolars així com de l'equilibri escolar als centres que les acullen pot ajudar a reduir malestars que es viuen com a imposicions administratives. Una informació rellevant en aquest sentit pot ser la relació entre equilibri escolar i èxit educatiu pels seus fills/es.

Propostes millora en el sistema d'informació i acompanyament familiar

Els sistemes d'informació sobre l'escolarització impulsats per les administracions locals són un component clau de la igualtat d'oportunitats educatives. Les bones polítiques que ja fa l'ajuntament de Granollers en aquest àmbit poden reforçar-se mitjançant accions específiques adreçades a diferents sectors de població i als centres de cara a fer mes equitativa l'elecció de centre escolar. En aquesta línia es recomana impulsar iniciatives com les següents:

1. Reforçar la política d'informació sobre la xarxa escolar amb xerrades i presentacions per barris. Posar en valor les característiques específiques dels centres i la seva qualitat.
2. Millorar la informació dels centres escolars que apareix al web de l'Ajuntament incorporant els projectes intercentres que es desenvolupin.
3. Assegurar la informació mínima que ha de constar a totes les pàgines web dels centres escolars, incloent tota la informació pedagògica rellevant i tots els costos i aportacions voluntàries que poden afectar les famílies.
4. Avançar cap a la possibilitat de gestionar el procés de preinscripció de manera totalment telemàtica, de manera que les famílies puguin decidir lliurament si efectuen la matrícula en el centre o online.
5. Acompanyament més actiu a les famílies socialment més vulnerables. Informació sobre els avantatges de l'elecció de determinades escoles i assessorament sobre sistemes de reforç escolar.
6. Intervenció activa en captació (grupal) de famílies amb situacions socials més afavorides que assisteixen a l'escola bressol per convèncer-los dels avantatges d'elecció comú en centres en procés de canvi i millora.
7. L'acompanyament grupal de famílies en la línia del que planteja el Síndic[1] desenvolupant actuacions que evidenciïn la qualitat educativa que rebran dels seus fills/es.

Alguns arguments que poden ajudar a difondre l'equitat educativa entre les famílies:

- **Efecte company.** Les grans concentracions escolars d'alumnat desafavorit afecten en major mesura al rendiment de l'alumnat desafavorit i no als alumnes amb situacions socialment més afavorides. L'escolarització d'alumnat ordinari en un centre amb concentració de necessitats pot contribuir enormement a l'equitat educativa millorant els efectes en la qualitat educativa de tots els alumnes.
- **Cal donar a conèixer els projectes educatius** dels centres amb composició social desafavorida amb especial èmfasi. En ocasions, l'únic element visible de l'escola és la composició escolar i les famílies no coneixen les potencialitats educatives de l'escolarització en aquells centres educatius. La difusió i promoció dels seus projectes educatius entre famílies socialment afavorides repercutirà positivament en la diversificació de la demanda.
- **Per a les famílies nouvingudes.** Cal explicar-los els beneficis que rebran els seus fills/es en termes de qualitat en l'aprenentatge en centres on hi hagi una composició escolar heterogènia; és a dir, si comparteixen escolarització amb infants autòctons. La concentració de necessitats educatives va en detriment del seu aprenentatge i del dels companys/es. En ocasions aquestes famílies volen escolaritzar-se allà on coneixen famílies del seu lloc d'origen i caldrà acompanyament si s'escolaritzen en centres on no coneixen ningú.
- **La gratuïtat de l'escolarització és un dret que tenen les famílies.** Hi ha una política de beques municipal i comarcal per ajudar-los i acompanyar la seva escolarització gratuïta tant en centres públics com concertats. Cal aconseguir en la mesura del possible que les famílies amb NEE puguin escolaritzar-se en els centres concertats per aconseguir un major equilibri escolar. La transmissió d'aquesta informació juntament amb un acompanyament a les famílies i als centres es fa imprescindible.

[1] La segregació escolar a Catalunya (I): la gestió del procés d'admissió d'alumnat. Juliol 2016, Síndic de Greuges (pàg 145).

3.2. Polítiques de planificació de l'oferta educativa i mesures per a l'escolarització equilibrada

En aquest apartat agrupem les mesures de planificació educativa que contribueixen a la millora de l'escolarització equilibrada al municipi de Granollers. En primer lloc, cal esmentar el **control sobre el frau d'empadronament.** La detecció es realitza a partir del padró d'habitants i amb comprovacions porta a porta. Un cop detectades famílies que no viuen al municipi, se les exclou del cens de famílies de Granollers i per tant de la possibilitat de comptar amb els 30 punts de proximitat en el moment de la preinscripció.

Tanmateix, existeix una altra realitat que no s'ha pogut resoldre encara, que té a veure amb aquell 20% aproximadament d'alumnat empadronat fora del municipi però escolaritzat a Granollers, no identificat amb antelació a la matriculació. Aquest fenomen presenta uns límits evidents en la planificació municipal. En aquest sentit es pot assenyalat que existeix un marge de millora important en la coordinació entre municipis.

Sistema de detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques

A Granollers es porta a terme un sistema de detecció de l'alumnat amb Necessitats Educatives Específiques força exhaustiu. Abans del període de preinscripció, l'OME es posa en contacte amb diferents serveis. En primer lloc, l'OME envia el cens d'infants de dos anys a serveis socials per detectar expedients oberts i identificar els casos de desavantatge socioeconòmic. En segon lloc, s'estableixen contactes amb totes les escoles Bressol i de primària tant públiques com concertades i es revisen els casos dels infants que tindran germans de P3 en aquella escola amb l'objectiu de determinar si també es poden considerar NEE de tipus B. Molts coincideixen amb les dades de serveis socials i altres no. En aquesta anàlisi també s'exploren els casos de fora del municipi, que requereixen una detecció alternativa. En tercer lloc, s'estableix contacte amb totes les famílies que potencialment tinguin nacionalitat estrangera (per cognoms) i se'ls cita a una sessió informativa. Així mateix, el CDIAP informa dels infants NEE de tipus A.

El sistema de detecció ha permès l'últim any un còmput de casos important que ha facilitat la planificació d'un dels instruments actualment més rellevants per a l'escolarització equilibrada, com és el de la reserva de places.

Reserva de places d'alumnat amb NEE

La reserva de places es calcula cada curs segons el nombre de NEEs detectats. El curs 2015/16 la reserva va ser de 5 places per grup18, el curs actual 2016/17 es van reservar 4 places a primària i 5 a secundària i el curs 2017/18 es preveuen 3 places per P3 i 5 per secundària.

Les places es reserven durant tot el procés de pre-inscripció fins la matriculació, moment en el que ja no es reserven i l'alumnat ordinari en llista d'espera pot entrar si queden places vacants. Actualment, com hem analitzat, hi ha centres educatius que no estan escolaritzant tots els alumnes NEEs que els correspondria, possiblement perquè malgrat la reserva de places no hi ha demanda de NEE en alguns centres. Els acords entre centres per la reserva de places poden resultar inefectius si no s'estableixen mecanismes de redistribució de l'alumnat amb NEE un cop efectuada la preinscripció escolar.

Altrament, els centres amb menor demanda seguiran assumint la matrícula viva, en la mesura que disposen de més places vacants.

Polítiques de redistribució alumnat arribat fora de termini

La política actual d'escolarització dels alumnes que arriben fora de termini per part de la Comissió de garanties d'admissió es fonamenta en l'elecció de la família. Si hi ha plaça vacant se li assigna plaça. No obstant, si aquesta família és NEE s'aplica el criteri d'equilibri escolar, i en cas d'alta proporció de NEEs s'intenta que l'alumne vagi a un centre educatiu amb menor proporció NEE.

Cal apuntar que l'alumnat arribat fora de termini altera el ritme de funcionament de l'aula. Encara que no tingui una necessitat educativa afegida, el sol fet d'arribar al centre una vegada començat el curs, requereix d'un procés d'adaptació i acollida específic.

Polítiques de ràtios

El criteri d'augment de ràtios al municipi és l'existència de germans i l'equilibri en la proporció de NEEs entre els centres educatius. En el curs 2015/16 no es va realitzar cap augment de ràtios que no fos per agrupació de germans al centre o bé d'alumnat NEE que per criteri de distribució equilibrada s'hagués d'escolaritzar en centres amb menor proporció de NEEs. Cal recordar que fa dos i tres anys, sí que es van fer pujades de ràtios d'alumnat ordinari "per austeritat pressupostària" com apuntava el decret estatal de 2012, de mesures de racionalitat de la despesa pública educativa, amb efectes negatius en la segregació escolar al municipi.

El criteri de disminució de ràtios en el curs 2016/17 es va realitzar puntualment en els centres Granollers, Joan Solans i Ponent per raons socioeducatives, així com en els centres Pereanton i Granullarius (per una qüestió d'espai).

En el curs 2017/18 el criteri de disminució de ràtios és de caràcter general en tots els centres d'alta complexitat, a primària de 25 a 22 i a secundària de 30 a 27 alumnes per grup. Mesura que contribueix clarament a l'equilibri escolar i redueix el nombre de places vacants que s'omplen posteriorment amb matrícula viva.

Obertura i tancament de línies educatives

En la planificació pel curs 2017-18 es preveu un dèficit de places d'un grup sencer a secundària. La manca d'espai en la major part de centres educatius de secundària juntament amb una urgència d'obertura d'aquesta línia va fer optar als tècnics educatius per obrir un grup a l'institut Antoni Cumella. Aquest centre, amb una concentració de necessitats socioeducatives i alumnat més desafavorit, no seria el centre més adequat on realitzar augments de línies. Tot i així, les necessitats d'escolarització juntament amb la baixada de ràtios a 27 fa pensar que el curs vinent no hi romandran places vacants després del període de matriculació ordinari. Per tant, cal tenir en compte que es redueix la probabilitat de matrícula viva, que és un dels principals fenòmens que poden fer augmentar la segregació, si es mantenen criteris de distribució equilibrada de la mateixa.

En qualsevol cas, la demanda d'un centre amb alta concentració de necessitats, com és l'Antoni Cumella, no és suficientment heterogènia com per garantir que un augment del volum d'alumnat no incrementarà la concentració d'alumnat homogeni al centre.

Millores en l'àmbit de la planificació de l'oferta i la gestió de l'escolarització

Com s'ha vist al llarg d'aquest informe i com s'ha assenyalat en diverses ocasions, l'ajuntament de Granollers és especialment actiu pel que fa a les iniciatives dirigides a l'escolarització equilibrada i garantir l'equitat. Com posa de relleu aquesta secció, aquestes mesures es plasmen en iniciatives com la reducció de ràtios, la detecció anticipada de NEE, l'ampliació de la reserva de places o la distribució de la matrícula viva.

Amb tot, hi ha algunes mesures en el terreny de la planificació educativa i la gestió de l'escolarització que poden millorar la igualtat d'oportunitats educatives.

- Planificar el tancament de línies/centres tenint en compte els efectes sobre la segregació escolar. Establir criteris objectius i transparents, així com procediments de tancament per fases.
- Planificar l'obertura de nous grups quan siguin necessaris per raons demogràfiques atenent a criteris d'equitat i evitant fer-ho en centres amb més concentració d'alumnat vulnerable.
- Valorar l'establiment d'adscripcions escolars entre centres de primària i secundària amb el criteri d'aconseguir una distribució equilibrada de l'alumnat a l'ESO.
- Valorar la possibilitat de crear instituts-escola evitant la reproducció de centres amb situació de baixa demanda.

- Millorar la coordinació amb els serveis de municipis veïns per tal d'anticipar la detecció de NEE que potencialment s'escolaritzaran a Granollers.
- Acordar mecanismes de distribució de la matrícula viva entre els centres no només de l'alumnat amb NEE sinó també de l'alumnat ordinari.
- Consolidar les estratègies de reducció de ràtios en els centres en situació social desafavorida. Reduir especialment ràtios en centres propensos a quedar-se amb vacants.
- Recollir informació precisa sobre l'origen socioeconòmic de la població en edat escolar i de la seva distribució territorial (informació rellevant per a la planificació educativa).

3.3. Polítiques d'innovació educativa

Les famílies se senten atretes per diferents tipus de projectes educatius. Famílies amb alts nivells educatius trien en major mesura centres pel tipus de projecte educatiu que famílies amb menys capital cultural i econòmic. Igualment, tenen també més en compte la composició social del centre a l'hora de triar escola. Totes trien per la proximitat. En tot cas, cal tenir en compte els projectes educatius no només pels seus efectes pedagògics sinó pels seus efectes d'equilibri o segregació escolar. La composició social dels centres educatius pot alterar-se a partir de la implementació i difusió de determinats projectes educatius.

Actualment a Granollers es poden trobar diferents projectes educatius que diversifiquen l'oferta pedagògica de la ciutat. Projectes singulars especialitzats en diferents àrees: musical, artística, científica, idiomes, una comunitat d'aprenentatge; així com centres que apliquen diverses estratègies educatives per donar resposta a les necessitats socioeducatives de l'alumnat del centre educatiu.

En alguns casos, el sistema pedagògic i els projectes educatius dels centres són d'una qualitat i resultats especialment alts. Amb tot, no sempre són coneguts per part de certs perfils de famílies, qüestió que dificulta una major heterogeneïtat en la composició social dels centres. En aquests casos, les estratègies de visibilització dels projectes són imprescindibles per aconseguir una diversificació de la demanda.

En altres ocasions és necessari treballar a fons el projecte educatiu per tal d'identificar mancances, així com fomentar projectes que singularitzin el centre i puguin atreure altres tipus de demanda educativa.

Respecte de les institucions culturals de la ciutat cal remarcar la necessitat d'optimitzar millor les infraestructures culturals, museu, les biblioteques, o els teatres, i fer-les més accessibles a la comunitat educativa (alumnes i professorat). Hi ha un marge important per incloure aquestes institucions culturals en projectes educatius de centres i de ciutat.

La recerca educativa demostra clarament que l'heterogeneïtat de la demanda fa pujar la qualitat educativa dels centres i té beneficis per a tot l'alumnat, i especialment per a l'alumnat desafavorit. L'èmfasi en atreure una diversitat de famílies pot tenir efectes significatius en els resultats i qualitat del centre educatiu. I evidentment, també en la cohesió social.

Millores en les polítiques de qualitat i innovació educatives

Proposem les següents mesures i opcions que a mig i llarg termini poden contribuir a diversificar la demanda educativa dels centres i per tant augmentar els resultats i qualitat per una banda, així com la cohesió social a la ciutat, per l'altra.

- **Fomentar i potenciar els projectes singulars,** especialment en els centres amb menor demanda educativa. Identificar fortaleses en aquests centres i planificar una estratègia d'oferta singular atractiva pot ajudar a diversificar el perfil social de la demanda i atraure una població que habitualment prescindeix d'aquest tipus de centres.
- **Copsar i desenvolupar projectes de ciutat amb professionals i mestres compromesos dels diferents centres educatius.** La possibilitat de planificar activitats conjuntes des d'una lògica coordinada entre centres pot reforçar la interacció entre escoles i afavorir una oferta de gran qualitat educativa a la ciutat. Per a això cal que escoles i altres organitzacions reforcin els contactes i es planifiqui una oferta

educativa en la qual tant els alumnes de la ciutat com la ciutadania en general hi tinguin accés.

- **Promocionar activitats intercentres.** Específicament és aconsellable reforçar l'oferta d'activitats inter-centres, facilitant intercanvis entre alumnat i professorat. Pot estudiar-se fins i tot l'intercanvi i la rotació de professorat entre centres en alguns trimestres específics, especialment entre escoles amb diferent valoració i composició social.
- **Fomentar projectes d'atracció de la demanda** (ex escoles Magnet). Són projectes focalitzats en centres que concentren més població en risc educatiu. L'objectiu és dinamitzar-les pedagògicament convertint-les en escoles atractives per a una demanda que normalment les evita. La música, l'esport, els idiomes, les ciències o qualsevol centre d'interès pot resultar un canal potent que reforci la identitat d'aquestes escoles i la implicació de la comunitat educativa. La incorporació d'actors del territori en el projecte és una estratègia valuosa amb l'objectiu de visibilitzar el valor pedagògic i social dels centres aparentment menys atractius[2].
- **Banc comú d'activitats extraescolars.** La construcció d'aquest banc d'oferta extraescolar pot ajudar a millorar la qualitat de la mateixa, el contacte entre alumnat de diferents centres, l'accessibilitat econòmica a les activitats extraescolars, entre altres qüestions.
- **Formació específica del professorat per treballar en determinats entorns de dificultat.** La innovació educativa no és directament i acríticament transferible entre centres, per la qual cosa cal que el professorat que ha de treballar en centres amb especials dificultats socials tingui la preparació necessària per a fer-ho amb èxit. Tot i que la política de formació permanent del professorat correspon al Departament d'Ensenyament, els ajuntaments poden jugar un rol important de suport a aquesta formació, mitjançant xerrades puntuals i acompanyament a les iniciatives que us duguin a terme en els centres amb especials dificultats.

Fundació Jaume Bofill

Direcció del Projecte
Xavier Bonal

Coordinació i execució projecte
Florencia Kliczkowski

Suport explotació de dades
Ruth Agudo Sánchez

Anàlisi mobilitat educativa
Adrián Zancajo

Granollers, setembre de 2017

[2] BONAL, X. (et al). *Municipis contra la segregació escolar. Sis experiències de política educativa local*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2012